

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

VN/19908/2022

5.7.2022

Työ- ja elinkeinoministeriö

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto: Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) ohjelmaehdotus ja alueelliset siirtymäsuunnitelmat liitettäväksi Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027 – EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaan sekä niitä koskeva ympäristöselostus

Lausuntopyyntönumero: VN/8737/2019-TEM-148

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (Tane) kiittää mahdollisuudesta lausua työ- ja elinkeinoministeriölle luonnoksesta, joka koskee oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (Just Transition Fund, jatkossa JTF-rahasto) ohjelmaehdotusta, alueellisia siirtymäsuunnitelmia ja ympäristöselostusta.

Tane edistää sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnassa, joten neuvottelukunnan lausunto keskittyy sukupuolten tasa-arvoon liittyviin näkökulmiin. Tässä lausunnossaan Tane keskittyy kommentoimaan lausunnolla olevaa ohjelmaehdotusta.

Sukupuolinäkökulman vahvistaminen

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2021 / 1060, joka koskettaa myös JTF-rahastoa, edellytetään 9 artiklan kohdassa 2 ja 3, että

”Jäsenvaltiot ja komissio varmistavat, että miesten ja naisten välinen tasa-arvo, sukupuolinäkökulman vahvistaminen ja sukupuolinäkökohtien integrointi otetaan huomioon ja niitä edistetään ohjelmien valmistelun,

täytäntöönpanon, seurannan, raportoinnin ja arvioinnin kaikissa vaiheissa.

”Jäsenvaltiot ja komissio **toteuttavat tarvittavia toimenpiteitä sukupuoleen, rotuun tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän estämiseksi ohjelmien valmistelun, täytäntöönpanon, seurannan, raportoinnin ja arvioinnin aikana.** Erityisesti esteettömyys ja saavutettavuus on otettava huomioon ohjelmien valmistelun ja täytäntöönpanon kaikissa vaiheissa.” (korostus ei alkuperäinen)

Tane esittää, että lausuttavana olevan ohjelmaehdotuksen 1. lukuun lisätään turpeen alasajoon liittyvän oikeudenmukaisen siirtymän haasteiden osalta tasa-arvonäkökulmaa ja sukupuolivaikutusten arviointia ainakin seuraavien teemojen osalta:

- turvealan ja siihen läheisesti liittyvien alojen miesenemmistöisyyden huomioiminen turvetuotannon alasajossa
- työmarkkinoiden voimakas segregatio sukupuolen mukaan ja tarve lisätä naisten osuutta JTF-rahastolla tuetuilla aloilla.

Edellä mainitun lisäksi Tane esittää, että sivulla 6 otsikkoon lisätään termi sukupuolten tasa-arvo:

- Vanha muoto: Toimet, joilla taataan yhdenvertaisuus, osallistuvuus ja syrjimättömyys
- Esitetty uusi muoto: Toimet, joilla taataan sukupuolten tasa-arvo, yhdenvertaisuus, osallistuvuus ja syrjimättömyys.

Lisäksi Tane esittää, että kyseisen kohdan leipätekstiin lisätään seuraavat:

1. Lisäys ensimmäiseen lauseeseen: ”**Sukupuolten tasa-arvo**, yhdenvertaisuus, osallistuvuus ja syrjimättömyys huomioidaan muun muassa ohjelmatason **tasa-arvo-** ja yhdenvertaisuussuunnittelun avulla.
2. Uusi lause kappaleen osaksi: ”Sukupuolten tasa-arvo huomioidaan hankkeiden arvioinnissa.”

Kuten edellä on todettu, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa edellytetään sukupuolten tasa-arvon huomioimista ja edistämistä ohjelmien kaikissa vaiheissa. Edellä mainitut lisäykset olisivat perusteltuja erityisesti viitaten näihin edellytyksiin, mutta myös kestävän kehityksen tavoitteisiin, jotka ohjelma-asiakirjassa nostetaan esiin (s.3). Kestävän

kehityksen tavoitteissa sukupuolten tasa-arvon varmistaminen on sekä läpileikkaava teema että oma tavoitteensa.

Tasa-arvo-termin lisääminen läpileikkaavasti JTF-ohjelmaehdotukseen on perusteltua, sillä Suomessa sukupuolten tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta säädetään eri lainsäädännöllä, ja termeillä viitataan eri syrjintämuotoihin. Näin ollen on johdonmukaista kirjoittaa sekä tasa-arvosta että yhdenvertaisuudesta. On myös tarpeen tehdä turvealaan liittyviä tasa-arvonäkökulmia näkyviksi hankehakijoille, sillä kyse on yksi pisteytettävistä erityistavoitteista.

Taustaa

Työ- ja elinkeinoministeriön vuonna 2021 julkaisemassa ilmasto- ja energiastrategian sukupuolivaikutusten arvioinnissa (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:52) todetaan, että tarkkoja lukuja turvealan työllisyyden sukupuolijakaumasta ei ole löytynyt, mutta arvioiden mukaan sekä toimialalla suoraan työskentelevät että arvoketjuun muuten kuuluvat alat, kuten koneiden ja laitteiden korjaus ja kuljetus, ovat hyvin miesenemmistöisiä (s. 53).

Tämä tarkoittaa, että sekä turvealan alasajo että siihen kohdistuvat siirtymätoimet työllisyyden osalta ovat voimakkaan sukupuolittuneita, kohdistuen miehiin. TEM:in ilmasto- ja energiastrategian sukupuolivaikutusten arvioinnissa todetaan myös, että erityisen haavoittuvassa asemassa saattavat olla turvetuotantoalueella asuvat ja alalla työskentelevät **matalasti koulutetut miehet** (s. 83).

Energiatuotto, teollisuus ja metsätalous ovat miesenemmistöisiä aloja, ja ehdotetut politiikkatoimenpiteet vaikuttavat suoraan näiden alojen taloudelliseen toimeliaisuuteen ja työllisyyteen. Varsinkin fossiilisiin polttoaineisiin liittyviä miesenemmistöisiä työtehtäviä häviää tulevaisuudessa, mutta kuten TEM:n sukupuolivaikutusten arvioinnissa todetaan, politiikkatoimenpiteiden kokonaisvaikutus näillä aloilla toisaalta on positiivinen.

Politiikkatoimenpiteet sen sijaan vaikuttavat negatiivisesti palvelusektorin naisennemistöisiin aloihin, kuten kuluttajapalveluihin, matkailu- ja ravintolapalveluihin sekä kaupan alaan.

Politiikkatoimien kokonaisvaikutukset huomioiden, työllisyysinvestointeja laatiessa ja uusia liiketoimia sekä aloja tukiessa on syytä arvioida niiden suhdetta sukupuolten tasa-arvon toteutumiseen laajasti. Tulisi varmistaa, että JTF-rahastonkin avulla edistetään sukupuolten tasa-arvoa mm. purkamalla työelämän segregatiota.

Tämän vuoksi **Tane painottaa, että ohjelmaehdotuksen luvun 1 esiin nostetuissa haasteissa on tärkeää tehdä näkyväksi sekä turvealan miesenemmistöisyys ja siitä johtuvat toimenpidetarpeet, että tarve purkaa alojen segregatiota lisäämällä naisten määrää niillä sektoreilla, joita JTF-rahastollakin tullaan tukemaan.**

Ohjelmaesitykseen tulee kirjata tarve lisätä naisten osuutta esimerkiksi teknologia-aloilla etenkin, kun korkeakoulut, oppilaitokset ja työttömät sekä työttömyysuhan alla olevat on kirjattu rahaston tärkeimpien kohderyhmien joukkoon. Oppilaitoksilla ja korkeakouluilla on merkittävä rooli nuorten kouluttamisessa ja toisaalta työttömien uudelleen kouluttamisessa.

Lopuksi

Hankkeiden pisteyttäminen sukupuolten tasa-arvon osalta yleisasetuksen edellyttämällä tavalla on tärkeää, mutta se ei yksin riitä. Tane pitää erinomaisena sitä, että henkilöitä koskevien seurantaindikaattoreiden tiedot kerätään ohjelmassa sukupuolittain, jolloin toimenpiteiden kohdistumista eri sukupuoliin voidaan seurata ja analysoida. Jotta jäsenvaltioilta edellytetyt sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen ja intergrounti ohjelman kaikissa vaiheissa voivat onnistua, olisi kuitenkin ehdottoman tärkeää avata tähän liittyviä näkökulmia ohjelmapapereissa. Lausuttavana olevassa ohjelmaesityksessä tätä ei tehdä.

Tane katsoo, että nyt lausuttavana oleva JTF-ohjelmaluonnos paranisi, mikäli tasa-arvo kirjattaisiin läpileikkaavasti näkyviin. Tämä palvelisi myös tulevia hankehakijoita, jotka eivät välttämättä ole tietoisia siitä, että sukupuolten tasa-arvo on hankkeiden pisteytyksen yksi kriteeri.

Hannele Varsa

pääsihteeri

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta